

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Typ posudku: *oponent*

Autorka práce: Alisa Gorovaya

Název práce: : Vývoj genderových rolí v mezigeneračním horizontu

Vedoucí práce: doc. Milan Tuček, prom. Mat., CSc.

Oponent: Mgr. Aleš Kudrnáč, Ph.D.

Navržené hodnocení: F

Zdůvodnění Vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.

1. Je cíl práce (výzkumná otázka) jasně formulován a odpovídají mu závěry? Je práce vhodně strukturována?

Název práce „Vývoj genderových rolí v mezigeneračním horizontu“ je matoucí, protože autorka se nevěnuje ani „vývoji“ ani „genderovým rolím“ a neřeší je „mezigeneračně“. Autorka, zdá se, zkoumá postoje generace Z na genderové role. Cíl práce ale není zřejmý, protože se v různých pasážích práce liší.

V úvodu deklarovaná hlavní výzkumná otázka („Jak se liší názory žen a mužů generace „Z“ na výchovu genderových stereotypů?“) je problematická i proto, že předpokládá, že se „genderové stereotypy“ vědomě vychovávají.

Autorka v úvodu uvádí, že se chce „hlavně zaměřit na problémy, které jsou napsány v úvodu, a to na přenos hodnot v rámci primární socializace v rodinách“ (s.2). Mechanismu přenosu hodnot se ale v úvodu vůbec nevěnuje. Pouze popisuje rozdílnost v náhledu na genderové role mezi dvěma generacemi. Nakonec se ukazuje, že ale ani mezigenerační rozdíl v postojích není cílem této práce.

Nejproblematictější bodem v rámci definování cíle práce je zavádějící informace z úvodu, kdy autorka tvrdí, že zkoumá mezigenerační rozdíly, ale ve skutečnosti tomu tak v empirické části není. V úvodu na straně 2 autorka píše: „V práci se chci hlavně zaměřit na [...] na přenos hodnot v rámci primární socializace v rodinách, které mají děti v generaci „Z“, [...] a rodiče z generace, která je označována jako „X“ [...]. Tyto dvě generace jsem zvolila ze dvou důvodů. Prvním je snadná dosažitelnost respondentů, protože příslušníci generace „Z“ jsou aktuálně studenti středních škol a učilišť. To je zároveň místo, kde začnu sběr dat a jednotlivé respondenty vytřídím vzhledem k věku rodičů. Druhým důvodem pro volbu generace „X“ je ten, že většina studentů/dětí bude mít rodiče právě z této generační skupiny, což usnadní sběr dat.“ Nakonec se ale generaci X vůbec nevěnuje a zkoumá, jak se liší názory žen a mužů generace „Z“.

2. Opírá se autor/ka o dostatek literatury relevantní tématu práce? Využívá i cizojazyčné texty?

Autorka začíná teoretickou část tím, že si vybrala oblasti „které myslím že jsou nejdůležitější a

pomůžou mi napsat vše důležité“. Bohužel si autorka nevybrala oblasti, které souvisí s tématem její práce, což činí i výběr literatury méně relevantním než by bylo vhodné.

Kapitolu 2.1 autorka věnuje vysvětlováním rozdílů v termínech pohlaví a genderu. Pomínu, jak se jí to daří, protože tato kapitola není pro vytyčený cíl práce relevantní. Deklarovaným cílem práce z úvodu je výzkum toho, „jak se liší názory žen a mužů generace „Z“ na výchovu genderových stereotypů“. Popis konceptu genderové identity, zakládání kateder genderových studií, ani historie feministického myšlení nepomáhají tento cíl naplnit. Není zřejmé, jak osvětlení rozdílů v genderu a pohlaví souvisí s cílem práce. Naopak chybí teoretická diskuze o rozdílu a možných příčinách rozdílů v názorech zkoumaných generací i v rámci jedné generace.

Autorčina práce je postavena na *a priori* očekávaném rozdílu v postojích mezi generacemi (s.15). Pokud se autorka skutečně chtěla věnovat rozdílům v názorech mezi dvěma generacemi, tak rozhodnutí nevěnovat jim prostor v teoretické části práce považuji za chybu. Následně mě ale překvapilo, že ačkoli v anotaci a úvodu hovoří o generačních rozdílech, tak je v empirické části neřeší a zaměřuje se pouze na generaci Z.

Autorka často opakuje argument o socializaci v rodině (s.3). Socializaci využívá pro popsání mechanismu „předávání“ (s.3) názorů na genderové role. To je problematické především proto, že popis a analýza přenosu postojů nejsou cílem práce. Autorka v empirické části pouze zkoumá rozdíly v postojích generace Z, ale nijak nezkoumá mechanismy toho, jak tyto rozdíly vznikly.

Ačkoli autorka opakovaně uvádí, že se tématu socializace věnovalo mnoho autorů a vzniklo mnoho teorií, tak se v nich autorka prokazatelně neorientuje. Autorka se rozhodla, že by „chtěla uvést alespoň jednu teorii...“ (s.6) a vybrala si Piagetovu teorii kognitivního vývoje. Výběr této teorie byl motivován tím, že k ní má autorka „nejblíže, protože jí zná už ze svých předchozích studií a nejlépe dle jejího názoru odpovídá potřebám této práce, zejména díky svému jasnému členění.“ Autorka strukturuje a popisuje Piagetovu teorii, ale není mi zřejmé, jak souvisí s výzkumnou otázkou. Cílem práce není výzkum vývoje genderových stereotypů v dětství nebo adolescenci. Bohužel by pro potřeby cílů práce byla mnohem vhodnější *Social learning theory* (teorie sociálního učení) (Bandura, 1977), kterou autorka ani nezmiňuje.

Dále se autorka věnuje genderové identitě a významu pohlaví v dospívání. Autorka popisuje genderovou determinaci a jak výchova může ovlivnit genderové stereotypy. Hlavním sdělení této podkapitoly je, že pohlaví má zásadní vliv na to, jak se k nám chová okolí v období dospívání a že tento přístup okolí v jedincích zanechává dopad, který se projevuje v postojích a chování v dospělosti. K tomuto sdělení by ale stačila věta nebo jeden odstavec, protože pouze podtrhuje význam pohlaví v dětství a dospělosti, ale nepomáhá nám lépe pochopit rozdíly v genderových postojích zkoumaných generací.

Pokud jedním z argumentů existence rozdílů v postojích měla být rozdílná socializace, pak se měla autorka zaměřit na vliv rodičů případně dalších socializačních prostředí na jedince dle jejich pohlaví. To ale autorka explicitně nepíše a není mi tedy jasný význam této podkapitoly. Kapitola se spíše měla zaměřit na rozdíly socializace dle pohlaví, protože na tento argument autorka opatrně naráží.

Autorka využívá cizojazyčné texty.

3. Jaká je kvalita použitých dat nebo zdrojů (včetně jejich výběru, sběru a popisu) a metod jejich analýzy?

Autorka uvádí, že „téma práce balancuje na hranici kvantitativního a kvalitativního výzkumu“. Téma není kvalitativní nebo kvantitativní. Použitá metoda je v tomto případě kvantitativní, takže nerozumím poznámce o „balancování“. Nepovažuji za ideální uvádět, že hlavní motivací pro výběr výzkumu generací Z a X je pro autorku především snadná dostupnost dat, navíc, když se později ukazuje, že s generací X vůbec nepracuje.

Autorka na začátku metodologické části píše, že „výzkumný design byl vytvořen na základě definovaného cíle práce, kterým je pochopit vnímání přenosu genderových rolí.“ To ale není definovaný cíl práce, který se nijak nevěnuje „přenosu“, ale tomu, „jak se liší názory žen a mužů generace „Z“ na výchovu genderových stereotypů“.

Výzkumný soubor je definován pouze generační příslušností. Není úplně šťastné, že byly porovnávány názory jedinců, kterým je mezi 11 a 26 lety. Pokud by se autorka orientovala v literatuře zaměřené na socializaci, tak by nikdy respondenty v tomto věkovém rozsahu nezkoumala jako homogenní skupinu. Vezmu-li krajní hodnoty, tak mezi jedinci kterým je 11 a 26 existují ohromné rozdíly ve znalostech, kognitivní vyspělosti a socializačních vlivech, kterým podléhají. Považuji za vysoce problematické provádět analýzu takto definované věkové kategorie a nerozlišovat jejich věk. Podle grafu OTÁZKA 20 je zřejmé, že 30 % respondentů má 11-15 let. Dovoluji si pochybovat, že respondent ve věku 11-15 let bude vědět co je míněno termíny jako např. „cisgender“, „genderová role“, „maskulinita“, „femininně působící žena“. Dle všeho výzkumu nepředcházelo testování porozumění otázkám. Obecně očekávám velkou variabilitu v porozumění termínům nejen dle věku.

Dále, vzhledem k tématu, nulové odměně, a způsobu výběru lze rovněž očekávat, že se výzkumu zúčastnili respondenti, které dané téma zajímá. I tato skutečnost by měla být diskutována spolu se zjištěními.

Stanovené hypotézy nejsou ideální. Není zřejmé napojení na předchozí literaturu a většina z nich spíše odráží konkrétní obsah otázek dotazníku než teoreticky podložené hypotézy. Hypotéza č.4 „Ženy jsou utlačovány v moderní společnosti víc jak chlapy.“ je vyloženě nevhodná, protože nelze v rámci stanoveného výzkumu testovat. Navíc předpokládá, že muži i ženy jsou utlačováni. Ačkoli to nelze z tabulky „Hypotéza č.3“ jednoznačně vyčíst, předpokládám, že autorka testuje rozdíly v názorech na to, zda jsou společností ženy utlačovány více než muži.

Informace o sběru dat a podobě vzorku jsou nedostatečné. Například není úplně zřejmé, jak byl udělán výběr (jak se cílilo v online prostředí), jaká byla míra *response rate*, v jakém termínu dotazníkové šetření probíhalo, jak dlouhá byla průměrná doba vyplnění, zda průzkumu předcházelo testování. Měli respondenti možnost odpovědi „nevím“, mohli respondenti odmítnout odpovědět na otázku pokračováním na další stránku? Kolik je plně a kolik částečně vyplněných dotazníků? Jak autorka pracovala s chybějícími hodnotami?

Autorka zmiňuje, že „na základě původních otázek a hypotéz byl vytvořen výzkum, jehož výsledky se ukázaly jako problematické a nebylo ho proto možné použít“ (s.16). Jako čtenář moc nevím co si pod tím, že „výsledky byly problematické“ mám představit. Autorka zmiňuje značné odlišnosti ve výsledcích dotazníků, ale to mohlo být dáno i neortodoxním způsobem výběru a sběru dat.

Autorce bych dále vytkl, že kromě neúplných informací ohledně sběru dat se rovněž rozhodla „nedávat dotazník do přílohy této práce“ (s.17), aniž by smysluplně vysvětlila proč. Autorka uvádí, že raději dala odpovědi a „osobní komentáře“ do samotného textu. Nerozumím ale tomu proč

v rámci transparentnosti neposkytla i znění dotazníku v příloze práce, aby byly zřejmé jak souhlasy s vyplňováním dotazníku, všechny možnosti odpovědí, znění a pořadí všech otázek.

4. Jaká je kvalita argumentů, o něž autor/ka opírá závěry, k nimž dospěl/a?

Práce obsahuje velké množství výroků bez zdroje. Často se jedná spíše o domněnky. Občas autorka tyto domněnky uvádí jako svůj názor, ale některé z nich pouze nejsou podloženy zdrojem. Navíc pokud autorka uvádí, že „hodně výzkumů ukázalo“ (s.2), tak by měla citovat více než jednu práci.

Autorka často píše, že si něco „myslí“. Např. „Myslím si, že i kdyby rodina vychovávala děti genderově neutrálně, tak tyto děti budou stejně ovlivněny svými vrstevníky např. ve školce, nebo na dětském hřišti.“ (s.1). Tímto způsobem prezentovaný argument není v odborné práci přijatelný. Bohužel se často jedná o tvrzení, která by autorka mohla snadno doložit odbornou citací.

Autorka na straně 5 uvádí: „Osobně si myslím, že rodina je naprostý základ při socializaci a jiné sociální prostředí plní jenom doplňující nebo korekční funkci (například v neúplných nebo nefunkčních rodinách, které potom nejsou schopny plně předat kulturní a sociální normy).“ Literatury na socializaci je nepřehledné množství, nerozumím tomu, proč autorka uvádí své názory, které jsou navíc ještě často chybné. Z mnoha studií víme, že ačkoli je rodina nejdůležitějším socializačním prostředím, tak škola je rovněž velmi důležitá a neplní pouze „korekční funkci neúplných nebo nefunkčních rodin“ (s.5). Takováto vyjádření ukazují, že se autorka dostatečně neorientuje v literatuře na dané téma.

Vzhledem ke způsobu výběru, věku respondentů, nedostatku informací ohledně průzkumu a velikosti vzorku, nejasnému původu nebo konstrukci otázek použitých v dotazníku nejsou popisované výsledky výzkumu vypovídající vůbec o ničem. Z toho důvodu se popisu této části nebudu podrobně věnovat.

5. Jsou v práci autorova/autorčina tvrzení a zjištění jasně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých?

Celkově bych řekl, že zjištění jsou poměrně jasně oddělena od názoru autorky. Avšak práce obsahuje množství nepodložených tvrzení, které autorka vydává za dané. Obecný problém práce je, že autorka do práce často projektuje svůj názor, i když by některá tvrzení měla podložit zdrojem. Autorka by neměla vyjadřovat nepodložené názory jako například „Myslím si, že i kdyby...“ (s.1), ale opírat se o literaturu a předchozí studie. Například zmiňovaná věta z úvodu práce by jistě šla podložit relevantními zdroji a nefigurovala by v práci jako osobní názor, který v této podobě není relevantní. Dalším příkladem je věta na s. 4: „Abych zachovala nějaký objektivní pohled na toto téma, tak je třeba zmínit některá fakta...“.

6. Jaká je úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí?

Literatura na konci práce nemá jednotný citační styl. Tabulky a grafy nejsou číslovány ani vhodně pojmenovány. Vizualní prezentace výsledků není dobrá. Autorka se rozhodla uvést informace o podílech odpovědí na otázky ve formě série koláčových grafů. Ačkoli je informace o počtech a podílech odpovědí důležitá, patří spíše do Apendixu, případně do souhrnné tabulky, protože neodpovídá na vytyčené cíle práce. Cíle práce jsou testovány až v části „5 Statistické testování hypotéz“. Nerozumím tomu, proč autorka výsledky chi-kvadrát testů nepřepsala do českého jazyka a neupravila v tabulkovém editoru (např. Word, Excel), ale prezentuje je v angličtině a to zřejmým pouhým vykopírováním z SPSS.

U hypotéz autorka využívá několik pojmenování pro muže a ženy (chlapy, chlapci, muži, dívky, ženy) a není zřejmé, zda je to záměr nebo nepozornost.

Autorka by si měla dát pozor na jazyk ohledně kauzality. Např. na s. 40 uvádí, že „Z tohoto výzkumu vyplývá, že pohlaví má vliv na názory lidí na profesní rozdělení podle pohlaví.“ Pokud lze něco tvrdit, tak pouze to, že na základě její analýzy existuje souvislost, nikoli vliv.

7. Jiné přednosti a/nebo nedostatky, které neodpovídají výše uvedeným kritériím (jsou-li jaké).

Šokovalo mě, že autorka používá odpovědi respondentů, kterým je méně než 15 let a neuvádí, zda má podepsaný souhlas rodičů s účastí jejich dítěte na průzkumu. Doufám, že tyto souhlasy u sebe má a závažným způsobem tak neporušuje etiku výzkumu.

8. Náměty na diskuzi při obhajobě práce.

Není zřejmé, jak na otázky umístěné v dotazníku autorka přišla. Má nějaký zdroj, který by potvrdil jejich reliabilitu a validitu?

Mám dojem, že se v práci mísí různé cíle práce. Zprvce, výzkum mezigeneračních rozdílů v postojích, který je zřejmý z některých teoretických částí práce a popisu v úvodu. Zadruhé, výzkum mezigeneračního přenosu postojů z generace X na generaci Z, který je zmíněn na různých místech práce. Zatřetí, výzkum rozdílů v postojích u generace Z, jenž se promítá do empirické části práce.

Celkové hodnocení práce:

Předložená bakalářská práce v odevzdané podobě nesplňuje požadavky kladené na závěrečné práce tohoto typu. Za hlavní nedostatek považuji, že práce nemá jasně definovaný cíl, který by se odrážel v teoretické části práce a byl testován v empirické části práce. V textu se prolínají různé výzkumné záměry a jasně formulovaný cíl práce zůstává nejasný. Autorka nevystavila svou práci ani na vhodné teorii ani na dostatečně rešerši vhodně vybrané vědecké literatury. Práce obsahuje velké množství irelevantních pasáží, které neplní žádnou funkci z hlediska naplňování cílů práce. Práce obsahuje příliš velké množství výroků bez zdroje. Ačkoli je sympatické, že se autorka pokusila o vlastní dotazníkové šetření, tak jeho realizace, popis a analýza jsou v nedostatečné kvalitě. Práci nedoporučuji k obhajobě, protože si neumím představit, jak by mohla být obhájena bez zásadního přepracování.

Datum: 14.1.2024

Podpis: 